

Om Forebyggelse

af

Odenborrelarvens Angreb paa den unge Rugplante ved Gjødningens rette Anvendelse i Brakmarken.

Af Proprietair M. Winther paa Kjællingbro ved Aalborg.

Med al Anerkjendelse af de gode Anviisninger, der gjennem dette Tidsskrift ere blevne bragte til almindelig Kundskab, om Udelæggelse af skadelige Insecter, fornemlig af Odenborren, der i de senere Aar har anrettet saa stor Skade paa Mark, Eng, Skov og Have, deels ved at opsamle og dræbe Odenborren, deels ved at skaane dens og dens Larves Fjender blandt Fuglene og Pattedyrene, saavel som ved den nylig meddeelte, vistnok meget hensigtsmæssige Anviisning af en Landmand paa Langeland, til at lade hver Ploug, ved Pløiningen, have flere Aagre for ad Gangen, for at give Fuglene Tid til at opsamle Larverne, skal jeg, endstjøndt vel ikke henhørende til de yngre, dog ei heller til de ældre Landmænd, efter for-gjæves at have ventet, at en af disse ville have gjort det, herved tillade mig at meddele den Erfaring at: Gjødnin-gens Anvendelse til sidste Pløining i Brakmarken afleder Larvens Opmærksomhed fra den unge Rug-plante*), samt fremjætte min Anskuelse af det forøvrigt Rigtige i den anførte Tid for Brakmarkens Gjødning.

*) At jeg navnlig holder mig til Rugen er fordi denne i Almindelighed medtages værst af Odenborrelarverne.

Selv om Landmand, Forstmand og Gartnere ved forenede Anstrengelser over hele Landet odelægge en stor Deel Oldenborrer, saa vil dette dog udgjøre en ringe Deel af Mængden i de Aaringer, disse have opnaaet en betydelig Formerelse; desuden er det allerede som Larve, den paafører Landmanden stor Skade paa Rugmarken, og Opsamling af Larverne vil vel ikke føre til noget stort Resultat*), da man ikke godt kan gennemsløge Furen. Endvidere maa erindres, at skovløse Egne, hvoraf i Jylland haves ikke saa, tillige næsten ere blottede for saadanne Fugle, der forfølge Oldenborren og dens Larve. Saadanne Egne have næsten ikke andre Hjælpere end Muldvarpen**) og Spidsmusen, hvorfor det ei heller kan noksom erindres, hvad af Hr. Professor Schiødte er indskjærpet i hans interessante „Forsvar for nyttige Dyr“, at skaane hine og ikke forulempe dem ved Udjevning af deres Jordskud, hvilket i hvert Fald er meget uhenigtsmæssigt saalange disse endnu benyttes af de nævnte Dyr; thi de nødfages da til at gjøre nye Skud, forarsagende ny Ulempe. Ved Anvendelse af den foran antydede Erfaring med Hensyn til Gjødningsens rette Anvendelse, holder jeg mig imidlertid overbevist om, at der haves paa hver Egn et sikkert Forsvar for Rugsåden mod Oldenborrelarverne, og at der herved opnaaes et langt betyde-

*) Først efter at dette var skrevet, er dette Tidsskrifts 7de Bind 3die Hefte tilfjället mig, i hvilket jeg seer i Beretningen om Landmandsmødet i Gaderslev, at Hr. Kammerraad Walling har med liden Bekostning foretaget opsamlet Oldenborrelarver. Jeg havde rigtignok ikke troet, at dette Arbejde vilde været lønnende, men høier villig denne min Mening for Facta af en saa anerkjendt erfaren, dygtig Landmand. Kun maa jeg erindre om, at det paa mindre beboede Egne er vanskeligt i disse paa Arbejdere trange Tider at skaffe Opsamlere, og at Rugen paa disse Egne ofte er Hovedsåden, samt at Pløiningen til Byg der foregaaer om Efteraaret og saa seent, at Larverne til den Tid ere dybere i Jorden.

**) Der gives endog her i Landet Egne, der ikke alene ere temmelig blottede for Skove og saaledes tildeels for de nyttige Fugle, men selv ogsaa for Muldvarpe, f. Ex. Nordsø, hvor disse ikke forekomme.

ligere Resultat, end ved Opsamling og ved alle vore gode Allierede i Dyrverdenen. Jeg vil imidlertid ingenlunde forstaaes derhen, at jeg skulde mene, at man kan være lunken ved Ødelæggelsen af Oldenborren og dens Larve, fordi man har i sin Magt at henlede deres Opmærksomhed fra den unge Rugplante, selv ei da, om man kun er i Besiddelse af saa Træer; Bygmarkerne, Engene og Græsmarkerne kunne dog stærkt angribes af de omhandlede Fjender, om dette end ikke er saa iøinefaldende, desuden have de fleste Landmænd en Have, og Markens, Skovens og Havens Dyrkere maae understøtte hverandre mod den fælleds Fjende. Paa en skovløs Egn kommer man Oldenborren saa meget bedre tillivs i Haverne, da de saa Træer samle Insecterne paa et mindre Terrain, og erindres maa det, at det er i denne Tilstand Oldenborren formerer sig, hvorfor den betimeligt og ideligt maa ødelægges efterhaanden som den kommer frem, da dens Levetid kun er kort, efter Lenz's fortrinlige „Gemeinnützige Naturgeschichte“, 8 Dage, og Uglægningen derfor foregaaer hurtig. Samme Forfatter, der ogsaa meddeler lignende Midler til Oldenborrens Ødelæggelse, som de, der i den senere Tid ere anbefalede, siger, at Larven allerede i Høst ofte gaaer dybt i Jorden. Denne Drift bør vi benytte, nemlig paastrynde den og ikke, som nu saa ofte er Tilfældet, friste Larven til at forlænge sit Ophold i Jordens Overflade, ved at give den en eller anden særdeles behagelig Anledning. Vi have allerede gjort meget for den omhandlede Larves Bequemmelighed, ved at skjorne Jorden i en større Dybde, hvorved det er blevet den lettere at bevæge sig og søge sin Føde, som ogsaa at kunne risikere et forlænget Ophold i Jordens Overflade, da den ved indtrædende Kulde hurtig kan trænge ned i den dybt bearbejdede Jord, en Bearbejdning, vi ikke godt kunne undlade blot for at genere vor Fjende, Oldenborrelarven; men en saadan Anledning, som foranberørt, give vi den i fuldt Maal, og i anden Retning tillige meget urigtigt, naar vi bringe Gjødningen paa Brakmarken først i Sommeren.

Professør Schjødte siger rigtignok i sin foranmeldte Afhandling, at Oldenborrelarven lever af Rødder; men jeg antager ikke, at han dermed vil have sagt, at den ikke lever af Gjødning, idetmindste siger den Erfaring, jeg har lagt til Grund for denne Afhandling mig, at dyrist Gjødning er dens fjæreste Føde, og den foran citerede Forfatter Lenz anfører ogsaa Gjødning som Føde for Oldenborrelarven.

Naar vi nu i Brakaaret føre Gjødningen saa tidligt paa Jorden, at den ved gjentagende Pløininger og Harvninger blandes med Juren lige til Overfladen, saa gjøre vi alt muligt for at holde Larven tilbage i Nærheden af den unge Sædspire, hvor den i Forraadnelse værende Moderfjerne afgiver en ligeledes kjær Føde for Larven, der ved at fortære den berøver den unge Plante dens første Ernæring, og ved samme Leilighed medtager mange af de unge Rødder; vi give saaledes selv Anledning til den Skade, der tilføies os. Bringe vi derimod Gjødningen ned med sidste Jure, saa vise vi Larven Vinterveien, nemlig fremskynde dens Drift til at gaae dybere i Jorden om Efteraaret, og beholde vor Sæd uangreben. At denne Sætning ikke er en blot Hypothese, men begrundet paa Jagtagelse i nogle og tyve Aar, skal jeg ikke undlade at oplyse. I nævnte Tidrum har jeg nemlig ofte seet Rabo-Rugmarkerne slemt medtagne af Oldenborrelarven, men ikke en eneste Gang seet denne Skade hverken hos de Landmænd, hos hvem jeg har opholdt mig, ei heller senere hos mig selv før sidstafvigte Efteraar, og Gjødningen er hos hine, som hos mig, i Reglen først udført til sidste Jure indtil nævnte Efteraar, da jeg i min Rugmark havde 5 Aagre midt imellem de øvrige, paa hvilke jeg lod Gjødningen nedpløie allerede om Foraaret, hvortil jeg fandt mig tilskyndet ved locale Forandringer i Møddingepladsen, men fornemmelig for at søge beviist min til mine Standsfæller ofte yttrede Overbeviisning om det uhenftsmæssige i denne Fremgangsmaade. Udfaldet kunde ei heller have været mere slaaende; thi medens

Rugen heelt igjennem disse 5 Acre var ringest og i 2de brede Striber tvært over disse aldeles ødelagt af Oldenborrelarver, var den i de 2de tilgrændsende Acre kun lidet angreben. Det Øvrige af Bangen var ubeskadiget og ingen andre forskjellige Forhold vare tilstede. Desuden saae jeg den samme Erfaring bekræftet paa mange andre Steder, hvor Gjødsningen var foregaaet til forskjellige Tider.

Det er imidlertid blevet en almindelig yndet Methode at føre Gjødningen paa Brakmarken sidst i Foraaret eller først paa Sommeren, for at benytte denne mindre travle Tid til den besværlige Gjødningskjørsel, endstjøndt ikke saa Landmænd indsee og indrømme den Skade, Gjødningen derved lider. Besværligheden ved Gjødningskjørselen til sidste Jure til Rug lader sig vel ikke nægte: hvor Gaarden ligger ubequem for sin Mark, hvor denne er meget couperet, hvor der dyrkes Kaps, samt haves en stor Engbjergning; men her maa Gjødningen da allerede om Vinteren føres i Møddinger paa Brakmarken, for derfra senere til sidste Pløining at paaføres Juren; thi det Gjødningen ved Omlæsningen taber, staaer, naar den ved samme Leilighed er blandet med nogen Jerd for at forhindre Skimling, ikke i Forhold til det, den taber ved at arbeide i Jorden før Tiden og ved at udsættes for Sommerluftens Paavirkning, hver Gang Brakmarken pløies og harves, og ligesaa rigtigt som det er allerede om Vinteren at føre Gjødningen paa den til Vaarsæd bestemte Jure, ligesaa urigtigt er det, at gjøde til Vintersæd om Foraaret eller først paa Sommeren, i alt Fald hvor tilstrækkelig Gjødning, saa at sige til hver Kjerv, ikke er meget let overkommelig, dersom man ikke, liig den letfjendige Hazardspiller, vil sætte alt paa eet Kort. Selv paa mange Steder, hvor de foransorte Vanskeligheder ei engang ere tilstede, er det desuagtet Tilfælde, at Gjødsningen foregaaer til omtalte urette Tid; der er endog bleven anført som Motiv hertil, at Gjødningen hjælper at forraadne Vegetabilierne og skjorne Jorden, hvorved der spares en Deel Pløining og Harvning. En værre anbefaling eller bedre

Misrecommendation kunde denne Methode da ikke godt faae; thi ligesaa lidt som en mechanisk eller physisk Arbeidskraft kan udrette noget uden at glide paa sig selv, ligesaa lidt kan den kemiske det, og en kostbarere Arbeidskrafts Glid end den næsten uoverkommelige, tilstrækkelige, dyriske Gjødnings Landmanden vel neppe tænke sig. Desuden er det jo anerkjendt gavnligt, at fordele Gjødningen til flere Afgrøder, saavel for ikke at frembringe Leiesæd i den første Afgrøde, som fornemmelig for at hjælpe paa de sidste og især paa Græs-værten, der, ved de nu i nogle Aar mere lønnende Meieriforhold, har faaet et yderligere Værd. Herved bliver nu det Quantum, der tilfalder Brakmarken, ei heller stort, og „Besværligheden“ ved Efteraars-Gjødningskjørielen meget formindsket; dette ogsaa derved, at Landmandens Heste nu i Reglen trække større Læs end tidligere, siden en bedre Foderstand er kommen til sin Ret.

Det gaaer i alt Fald hermed som med saa meget, naar man for Alvor vil det, saa kan man det, og der gives nok Udvei for den, der ikke hylder en overdreven tidlig Rugudsæd. Jeg skulde imidlertid mene, at den tidlige Rugudsæd staaer i Begreb med at udarte, idet mange Landmænd heri søge at overbyde hverandre. I Aar er saaledes Rugen flere Steder faaet inden Midten af August. Vel vil maaskee derved opnaaes, at have meget prangende Rugmarker staaende i Efteraaret; men naar nu efter en saa varm og tør Sommer maaskee et mildt sugtigt Efteraar indtræffer og sætter en ualmindelig Efteraarsgrøde i Jorden, og Rugen saaledes i Efteraaret forløber sig og et vanskeligt Foraar maaskee indtræffer, mon det da ikke viser sig, at man har villet „mestre Naturen“ istedetfor at understøtte den? og har det ikke som oftest viist sig paa Gyne, der ere blottede for Læ, at den meget tidlig saaede Rug lider mere af Spring i Bippen end den, der er faaet midt i September? Rugens forskjellige Saaetid medfører desuden ingenlunde saa stor Forskjel i dens Modningstid, hvorimod den tidligst skudte Rugvippe er udsat for flest Storme.

og saavel denne, som dens Straaes større Længde, nytter da lidet; thi det er dog fornemmelig Kjærnen, der er Hovedsagen. For den, der finder sig tilfreds med at saae Rugen midt i September, er saaledes ogsaa mere Udsigt til at kunne gjøde til sidste Fure, end om man absolut finder det nødvendigt først i September eller sidst i August. For den derimod, der vil saae midt i August, er der vel sjelden nogen Undskyldning tilstede for at udføre Gjødningen om Foraaret; thi vel conserveret gammel Rug, der tidligere, navnlig i Sverrig, har viist sig at lykkes, kan vel dog overkommes.

Naar det saaledes med Hensyn til Gjødningens Værdi maatte erkjendes rigtigt, først at udføre Gjødningen til Vintersæden til sidste Fure, saa maa man vel antage, at der ligger en betydelig Spore til at overvinde Vanskelighederne i, at Oldenborrelarvens Angreb paa den unge Rugplante derved forebygges.
